Zinātnes Vēstnesis

Latvijas Zinātnes padomes, Latvijas Zinātņu akadēmijas un Latvijas Zinātnieku savienības laikraksts

20 (604) ISSN 1407–1479 2020. gada 7. decembris

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS PREZIDENTA (2012 – 2020) OJĀRA SPĀRĪŠA UZRUNA LZA RUDENS PILNSAPULCI ATKLĀJOT, 2020. GADA 26. NOVEMBRĪ

Godātā akadēmiskā saime!

Šī varētu būt mana īsākā runa, visas garākās runas astoņu gadu laikā jūs jau būsiet dzirdējuši, arī jutuši un redzējuši manu klātesamību Latvijas Zinātņu akadēmijas un Latvijas zinātnes administrēšanas, ekspertīzes, vērtēšanas un izcilību nominēšanas procesos. Taču, domājot par to, kas man šodien būtu sakāms, pavisam īsa man šī runa neiznāca, tomēr tā nebūs garākā.

Neko jaunu jums nevarēšu pavēstīt zinātnes un izglītības menedžmenta ziņā, jo jūs visi atrodaties šajā epicentrā, kurā jūsu tiešais darbs ir saistīts ar zinātnes mijiedarbību tajā laukā, kas atrodas starp valsts budžetu, administrēšanu, pārvaldi un, protams, izglītību. Katram no jums ir desmitiem funkciju, kuras jūs veicat gan kā zinātnieki, gan kā mācībspēki, gan arī kā personības Latvijas zinātnes telpā. Mēs visi šajā laikā esam sāpīgi pārdzīvojuši to, ka mūsu atpalicības cēlonis zinātnes finansējuma vai daudzu citu administratīvu vai reformējošu soļu ziņā ir bijis par lēnu, lai gan esam dzirdējuši, ka reforma pēc reformas mūs skar, bet, nepabeidzot iepriekšējo reformu ciklu, tā nedod rezultātu, kam jūs visi esat liecinieki daudzu gadu garumā.

Šiem jautājumiem, kas tiek lemti un spriesti Izglītības un zinātnes ministrijā un valdībā, ikviens no jums cītīgi seko līdzi un rūpīgi analizē, lai pateiktu, ko ikvienam no jums nesīs nākamais gads, kā pārstrukturēt vai mainīt pētījumu programmas, kā un kur izvēlēties partnerus savu pētījumu attīstībai, komercializācijai, ko sagaidīt no valdības un kam būt gataviem pašiem, ja cerētā atbalsta vietā nāks kārtējais atteikums. Katrā ziņā esam liecinieki tam, ka pasaule ļoti strauji mainās un arī tam, ka šī situācija liek mums pašiem ātri reaģēt uz pārmaiņām.

Saasinājušies ekonomiskie jautājumi un jaunu resursu meklējumi varētu būt ir nākuši par labu mūsu valdībai, jo tai ir atvērušās acis, sirdis un valsts kases naudas maks par labu zinātnes finansējumam, lielākam nekā citkārt. Taču mūsu pusē paliek jautājums par to, kā panākt tādu Latvijas pētījumu sazobi ar ražošanu, sazobi ar citiem finanšu instrumentu turētājiem, kas varētu palīdzēt šo zinātnisko atklājumu pārnesi uz ražošanu, tādā mērā, kas jūtami pildītu arī ārējo parādu un aizņēmumiem apkrauto valsts budžetu.

Izsaku jums visiem vislielāko pateicību un gandarījumu par to, ka jūsu viedums un tālredzība 8. oktobra pilnsapulcē ļāva izdarīt izvēli LZA prezidenta vēlēšanās, nobalsojot par pieredzējušu, enerģisku, idejām bagātu un arī proaktīvi strādājošu eksakto zinātņu pārstāvi – akadēmiķi Ivaru Kalviņu. Mūsu ikviena pienākums ir darīt stiprāku un pamanāmāku Zinātņu akadēmiju, ar tālākas un sadzirdētas rezonanses uz valdības un izpildvaras lēmumiem kā pētniecības un attīstības jautājumos, tā arī uz redzamāku un sajūtamāku darbību pašas Zinātņu akadēmijas iekšienē.

Nepietiek ar to vien, ka aktivitāte parādās tādā īpaši redzamā veidā divas reizes gadā, pirmoreiz, izvirzot akadēmiskajiem nosaukumiem kolēģus, un – otrreiz – nominējot ikgadējo zinātnisko pētījumu sasniegumus LZA atzinībai. Akadēmiķis jebkurā vecumā un jebkurā statusā ir savas nozares komunikators un zinātnes līderis ar respektu un cieņu sabiedrībā, kas tieši šobrīd, kad sabiedrība ir nobijusies, apjukusi un lielā neziņā – gaida no savām augstākajām autoritātēm, kuras runā ar zinātniskās patiesības argumentiem, iedrošinājumu un orientierus, kuri var atkal izvest uz ceļa kā nedrošu indivīdu, tā haotiski savos lēmumos apmaldījušos valdību. Tikai – KUR ir jūsu balsis? KUR ir pazudušas akadēmiskās balsis šajā vispārējā apjukuma laikā?

LZA mediji runā ar jaunu spēku un aktuālu informāciju, akadēmisko sabiedrību uzrunā jauna dizaina seju ieguvusī LZA mājaslapa. Vēl tikai vajadzētu, lai visu četru tradicionālo un tapšanas stadijā palikušās Inženierzinātņu nodaļas vadītāji un zinātniskie sekretāri atrastu, ieraudzītu un piepildītu LZA mediju telpu ar jaunāko informāciju par jūsu darbu, projektiem un sasniegumiem, jo ar rutīnas darbu Zinātņu akadēmijā kā svarīgā nacionālās zinātnes simbola un menedžmenta institūcijā ir par maz. Tāpēc jau, pēc manām domām, nodaļas ir izraudzījušās un ievēlējušas savus vadītājus un vietniekus, lai tie rīkotos pēc vislielākā kopējā labuma, nevis spēku pārpalikuma principa.

Es pateicos ikvienam no jums, kuri esat devuši mūsu LZA līdzšinējai vadības komandai – Prezidijam, Senātam un amatpersonām mandātu gan 4, gan 8 gadu garumā strādāt jūsu un Latvijas zinātnes labā. Un es vēlos izteikt pārliecību, ka nule pabeigtajā iepriekšējās balsošanas procesā jūs būsiet ievēlējuši tos, par kuriem esat pārliecināti, ka viņu darbība spēj vienot personīgos zinātniskos pētījumus ar darbu akadēmiskās sabiedrības labā. Es pateicos maniem kolēģiem visu rangu amatos par jūsu ieguldījumu un pašaizliedzību, kurai varbūt ne katrs no klātesošajiem ir bijis liecinieks, bet par kuru godprātīgu un augsti profesionālu darbu es esmu pateicīgs līdz sirds dziļumiem!

Šodien mūsu rudens pilnsapulce ir veltīta gan mūsu akadēmisko rindu papildināšanai ar jauniem akadēmiķiem, ārzemju, goda un korespondētājlocekļiem. Par viņiem, kuriem esat uzticējuši savu balsi, jūs uzzināsiet pilnsapulces beigās. Taču mūsu vidū ir tādi zinātnes grandi, zinātniskā darba ekselences, kuru nopelni šodien ir atzīmējami ar LZA augstāko balvu – Lielo medaļu, diplomu un naudas prēmiju. Un nemaz nav savādi, ka šajā gadā, kad visas pasaules iedzīvotāji ar cerībām lūkojas uz zinātniekiem, kuru rokās ir cilvēces veselība, arī mēs apbalvosim izcilu personību Latvijas medicīnas zinātnē, praktiskajā medicīnā un teorētiskajā medicīnā – Latvijas Universitātes Kardioloģijas un reģeneratīvās medicīnas institūta direktoru, Latvijas Universitātes profesoru un akadēmiķi Andreju Ērgli.

Mēs esam bagāti ar akadēmiski erudītām personībām, un tieši tāpat kā darīt zināmu Latvijas sabiedrībai tās dzīvības zinātņu attīstītāja vārdu, mums ir svarīgi nosaukt, atklāt un cildināt ievērojamu zinātnieku humanitārajās zinātnēs, kuras ir ne mazāk sociāli orientētas kā medicīna. Un tā ir māksla, kultūras un mākslas teorija un vēsture, kuras spilgtākais un nopelniem bagātākais pārstāvis mūsu zemē ir LZA goda loceklis, Latvijas Mākslas akadēmijas profesors, Mākslas vēstures institūta direktors Eduards Kļaviņš. Abi mūsu šodienas laureāti – Lielās medaļas saņēmēji, pirmkārt, dara godu mūsu akadēmijai gan dzīvības, gan mākslas zinātnē, bet, otrkārt, – un tas ir arī galvenais – viņu darbības vērtējuma kritērijs ir tas, ka viņu abu veikums ir veltīts Latvijas sabiedrības fiziskās un garīgās veselības kā nacionālās bagātības attīstīšanai. Lai cildinājuma vārdus viņiem pauž kolēģi un zinātniskās karjeras vislabākie zinātāji, un lai šo abu mūsu šodienas laureātu dzīve, darbs un panākumi kalpo par iedvesmojošu paraugu gan mums visiem, gan šodien ievēlētajiem LZA locekļiem!

Visas akadēmiskās saimes vārdā izsaku prieku un gandarījumu sakarā ar jums, Ērgļa kungs un Kļaviņa kungs, piešķirto zinātnes apbalvojumu un vēlu gan stipru veselību, gan prieku par jūsu sasniegumiem jūsu audzēkņu, ģimenes locekļu, draugu vidū, gan arī tālākus panākumus zinātniski pētnieciskajā darbā Latvijas labā!

Ojārs Spārītis,
Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidents (2012–2020)

Sveicam jubilārus!

10. decembrī – LZA ārzemju locekli **Andrievu Ezergaili!**
11. decembrī – LZA korespondētājlocekli **Imantu Bērsonu!**
17. decembrī – LZA ārzemju locekli **Gertu fon Pistolkorsu!**
19. decembrī – LZA korespondētājlocekli **Solveigu Krūmiņu–Koņkovu!**
21. decembrī – LZA korespondētājlocekli **Kārli Čerānu!**
27. decembrī – LZA ārzemju locekli **Marko Kirmu!**
31. decembrī – LZA ārzemju locekli **Andreju Plakanu!**

Ad multos annos! Latvijas Zinātņu akadēmija

LZA RUDENS PILNSAPULCES JAUNO LOCEKĻU VĒLĒŠANAS REZULTĀTI

Šogad, ievērojot valstī izsludināto ārkārtas situāciju, LZA pilnsapulce notika attālināti. Aizklātajā balsošanā tika ievēlēti astoņi īstenie locekļi, četri ārzemju locekļi, viens goda loceklis un septiņi korespondētājlocekļi.

SVEICAM jaunievēlētos LZA īstenos locekļus – Pāvelu Arsenjanu, Aivaru Bērziņu, Uģi Cābuli, Robertu Eglīti, Tatjanu Koķi, Jāni Loču, Māru Pilmani un Annu Stafecku, ārzemju locekļus - Tomasu Kaufmanu, Hannu Korkeala, Sarmīti Mikuļonieni un Andreju Sibirniju, goda locekli Skaidrīti Lasmani, korespondētājlocekļus - Ilzi Akotu, Raivi Bičevski, Ati Elstu, Valti Ernštreitu, Uldi Neiburgu, Līgu Lepsi un Romanu Viteru!

Latvijas Zinātņu akadēmija

PASNIEGTAS LZA LIELĀS MEDAĻAS

Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA) Senāts, uzklausot LZA Prezidija izvirzīto kandidātu raksturojumus, 2020. gadā LZA Lielo medaļu 2020. gadā nolēma piešķirt LZA goda loceklim **Eduardam Kļaviņam** un LZA īstenajam loceklim **Andrejam Ērglim**.

LZA Lielā medaļa ir augstākais apbalvojums, ko LZA piešķir par izciliem radošiem sasniegumiem, un tā tradicionāli tiek pasniegta LZA rudens pilnsapulces laikā. Šogad, ievērojot valstī noteikto ārkārtas situāciju, medaļu pasniegšanas ceremonija notika attālināti.

LZA Lielā medaļa LZA goda loceklim Eduardam Kļaviņam piešķirta par ieguldījumu Latvijas un Eiropas mākslas vēstures un teorijas pētniecībā, kā arī par daudzsējumu enciklopēdiskā izdevuma "Latvijas mākslas vēsture" izdošanas organizēšanu, vadīšanu un intelektuālo bagātināšanu.

Lielā medaļa LZA īstenajam loceklim Andrejam Ērglim piešķirta par nozīmīgu ieguldījumu jaunu ārstniecības virzienu ieviešanā sirds slimību ārstēšanā Latvijā.

Latvijas Zinātņu akadēmija

EDUARDS KĻAVIŅŠ LATVIJAS MĀKSLAS ZINĀTNES BIBLIOGRĀFISKAJĀ AINAVĀ

LZA Lielās medaļas piešķiršana profesoram *Dr. habil. art.* Eduardam Kļaviņam ir priecīgs notikums ne tikai visai Latvijas Mākslas akadēmijai, bet arī vēl plašākai Latvijas mākslas ļaužu kopienai, jo nepārspīlējot var apgalvot, ka gandrīz visi šobrīd aktīvie mākslinieki un mākslas zinātnieki ir bijuši profesora Kļaviņa studenti, kopš viņš 1962. gadā kā jauns Repina institūta – Sanktpēterburgas Valsts akadēmiskā Iļjas Repina gleznieciības, tēlniecības un arhitektūras institūta – absolvents sāka darbu mūsu augstskolā. Šajā lielajā saimē piederu pie pirmā atjaunotās neatkarības laika mākslas zinātnieku klātienes kursa studentiem, kas sāka mācīties pirms trīsdesmit gadiem un tādējādi ir liecinieki pusei no Eduarda Kļaviņa līdzšinējās profesionālās darbības.

Turpinājums – 2.lpp.

LAUDATIO LZA LIELĀS MEDAĻAS LAUREĀTAM ANDREJAM ĒRGLIM

Ir jau pagājuši vairāk nekā 30 gadi kopš pirmo reizi satiku Andreju Ērgli. Viņš tanī laikā bija jauns kardiologs un apstākļi bija grūti, bet viņam netrūka idejas, enerģija, drosme un spējas. Tajā laikā koronārā angioplastija un stentēšana bija jauna ideja kardioloģijā, kura vēl nebija pielietota Latvijā. Un, kaut gan *Stradiņu* angiogrāfijas aparāts bija vecs, nolietots, un diez cik skaidri nerādīja, Andrejs Ērglis spēja paveikt pirmo koronāro angioplastiju Latvijā. Tas bija liels panākums pirms 30 gadiem. Un tas atvēra durvis uz moderno kardioloģijas attīstību Latvijā. Koronārā sirds slimība ir arvien galvenais nāves cēlonis kā Latvijā, tā arī visā pasaulē. Un Andrejs Ērglis ir bijis vadošs spēks cīņā pret kardiovaskulāram slimībām. Sākot ar jaunu digitālo angiogrāfijas aparatūru un jaunām mazinvazīvām ārstēšanas metodēm, Andrejs Ērglis uzlaboja kardioloģijas ārstēšanas standartu un attīstīja Latvijas Kardioloģijas centru.

Turpinājums – 2.lpp.

EDUARDS KĻAVIŅŠ LATVIJAS MĀKSLAS ZINĀTNES BIBLIOGRĀFISKAJĀ AINAVĀ

Turpinājums no 1.lpp.

Domājot par to, kas ir paveikts gan pirms mums, gan paralēli mūsu studijām, gan jau mijiedarbībā ar mūsu pašu pētniecisko darbu un kā vismaz shematiski parādīt būtiskāko no Eduarda Kļaviņa veikuma īsā ieskicējumā, aicinu iztēloties viņa galveno darbu kodolu Latvijas mākslas zinātnes bibliogrāfiskajā ainavā kā aisbergu, kas arvien pamatīgāk atklājies gadu desmitu gaitā. Mēs to joprojām neredzam pilnā apmērā un no tā vēl ļoti daudz gaidām. Aisberga zemāko pašlaik redzamo joslu veido līdz šim iznākušie “Latvijas mākslas vēstures” sējumi, par kuriem viņš kopā ar savu komandu jau trīs reizes kopš 2014. gada ir godināts Latvijas zinātnes gada sasniegumu konkursos. Pirms šī jaunākā un iespaidīgākā slāņa ir bijis daudz citu darbu, sākot ar 20. gadsimta 70. un 80. gados rotaprintētu mācību līdzekļu veidā pavairotiem pētījumiem, kas ir būtiski joprojām. 90. gadus iezīmē nozīmīgā monogrāfija par latviešu portreta gleznieciību 19. gadsimta otrajā pusē un 20. gadsimta sākumā (1996), pārstāvot vienu no Eduarda Kļaviņa zinātniskās darbības caurviju tēmām, un sērijas “Mazā mākslas enciklopēdija. Virzieni un stili” laidieni par impresionismu, postimpresionismu, simbolismu, jūgendstilu, kubismu un fovismu. 20. gadsimta pirmajā desmitgadē pie lasītājiem nonāca Eduarda Kļaviņa vērienīgā monogrāfija par Jāzepu Grosvaldu (2006) – pamatpētījums par Latvijas modernisma pamatlicēju un viens no šī žanra stūrakmeņiem nacionālajā mākslas grāmatniecībā.

Līdzās šiem izdevumiem būtu atzīmējamas daudzas citas publikācijas krājumos un žurnālos, daudzveidīgi aptverot Latvijas mākslu no 19. gadsimta līdz mūsdienām, mākslas teorijas un metodoloģijas jautājumus. 2017. gada rudenī, atzīmējot astoņdesmitgadi kopš profesora dzimšanas un 55 gadus kopš viņa pedagoģiskā darba sākuma, Mākslas akadēmijas bibliotēkā sarīkojām izstādi “Eduards Kļaviņš. Grāmatas un raksti”, lai gūtu iespēju šo arvien augošo kopumu aptvert un pārlapot vienuviet.

Neatkarīgi no tēmas izvēles un metodoloģiskajiem akcentiem iekšēja prasība verificēt apgalvojumus, balstīties uz pierādījumiem autoram ir tikpat raksturīga kā spēja un izkopts talants dažādām mākslas un pētniecības norisēm dot tēlainus un trāpīgus apzīmējumus, kas turpina dzīvot mākslas vēstures domtelpā, iesakņojoties kā aksiomas vai arī rosinot uz diskusiju. Piemēram, rakstu krājumā “Latvijas mākslas un mākslas vēstures likteņgaitas” (2001, sastādītāja Rūta Kaminska) Eduards Kļaviņš metaforiski atainoja toreizējo Latvijas mākslas zinātni vēl tikai rāpjamies “ārā no kādreizējo metodoloģisko kazarmu drupām, mēģinot saglabāt kaut ko no vecā un reizē sameklēt jaunus celtniecības materiālus un tehnoloģijas labāku ēku celtniecībai”.

Kopš tā laika viņam ir bijusi iespēja ne tikai meklēt materiālus, bet arī celt – Eduarda Kļaviņa sastādījumā un zinātniskajā redakcijā jau iznākušie pēdējā desmitgadē iecerētās “Latvijas mākslas vēstures” sējumi neapšaubāmi ir šādas jaunās ēkas, kuru radīšanā visvairāk paveicis viņa vadītais Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas vēstures institūts, iesaistoties arvien plašākam citu kolēģu lokam, kas pārstāv visas šobrīd strādājošās pētnieku paaudzes. No šī projekta dalībnieces skatpunkta sevišķi svarīgi šķiet uzsvērt, ka Eduards Kļaviņš šim daudzsējumu izdevumam ir ne tikai kursa noteicējs, karognesējs, tematiskās programmas un lielu teksta daļu autors, bet it īpaši kapteinis visā iespējamajā funkciju spektrā – tāds, kurš vētras laikā un ikvienā citā sarežģītā situācijā pašsaprotami uzņemas jebkura matroža darbu, lai kuģis varētu veiksmīgi doties uz priekšu.

Tomēr minētie sējumi nav vienīgais būtiskais Eduarda Kļaviņa veikums pēdējos gados. Viņa zināšanas un pieredze atbalsojas gan plašā institucionālas sadarbības sazarojumā Latvijā, gan starptautiskā mērogā. Šādā ziņā ar prieku iespējams atskatīties, piemēram, uz konferenci “Baltijas simbolisms un nacionālais romantisms” izstādes “Nepieradinātās dvēseles. Simbolisms Baltijas valstu mākslā” laikā 2018. gadā Orsē muzejā Parīzē, kur Eduards Kļaviņš piedalījās ar referātu par vienu no savai pētnieciskajai darbība būtiskajām tēmām. Kā LZA Lielās medaļas laureātu viņu sveikt noteikti vēlētos Latvijas Nacionālais mākslas muzejs, Latvijas laikmetīgās mākslas centrs, izdevniecība “Zinātne”, izdevniecība “Neputns” un citas ar mākslas saglabāšanu un pētniecību saistītas institūcijas, kas daudz guvušas un turpina gūt sadarbībā ar Eduardu Kļaviņu.

Daļa no profesora vadītajām disertācijām ir kļuvušas par pamatu pamatīgiem mākslas grāmatniecības ēkas ķieģeļiem, un paredzams, ka to skaits tuvākajā nākotnē augs. Tas ļauj runāt par daudzpusīgu Eduarda Kļaviņa skolu, kurā katrs no autoriem patstāvīgi attīsta kādu no viņa zinātniskā darba ievirzēm. Taču šajā brīdī ir sevišķi patīkami paļauties, ka Eduarda Kļaviņa paša pētniecības aisbergs atklāsies vēl pamatīgāk, vedinot domāt, ka arī vēl neizdotais un neuzrakstītais kādā citā dimensijā jau ir tapis un atsevišķos aspektos varbūt izrādīsies būtiskāks par līdz šim radīto. Katrā ziņā gan tuvākie kolēģi Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas vēstures institūtā un viņa ilgi vadītajā Mākslas zinātnes nodaļā, gan visa Mākslas akadēmijas mācībspēku un studentu saime priecājas, lepojas un iedvesmojas, strādājot vienā komandā ar kapteini Kļaviņu.

Kristiāna Ābele,
Latvijas Zinātņu akadēmijas korespondētājlocekle,
Latvijas Mākslas akadēmijas
Mākslas vēstures institūta vadošā pētniece

LAUDATIO LZA LIELĀS MEDAĻAS LAUREĀTAM ANDREJAM ĒRGLIM

Turpinājums no 1.lpp.

Ar izciliem klīniskiem rezultātiem Latvijas kardiologi piedalās internacionālos zinātniskos pētījumos, novērtē jaunas tehnoloģijas, apmāca kardiologus no visas pasaules, un publicē zinātniskus rakstus augstākā līmeņa medicīnas žurnālos. Latvijas Kardioloģijas centrs šodien ir starp labākiem kardioloģijas centriem Eiropā, un Andrejs Ērglis ir atzīts kā viens no pasaules vadošiem invazīviem kardiologiem. Viņš ir respektēts un iecienīts kā autoritāte visās pasaules malās.

Andreja Ērgļa panākumi nav ierobežoti invazīvā kardioloģijā vien. Viņam ir liela interese un plašs redzējums par jaunām idejām, kuras varētu uzlabot nākotnes medicīnas aprūpi. Un šinī sakarā es gribētu pastāstīt, kā viņa tālredzība veicināja jaunas kardioloģijas diagnostikas metodes attīstību, kurā man ir personīga interese. Mēs Stenforda universitātes laboratorijās bijām attīstījuši matemātisku modelēšanas metodi, kura spēj neinvazīvi definēt koronārās asins plūsmas traucējumus. Šī metode bija bāzēta uz koronārās datortomografijas datiem. Bet diemžēl mēs nespējām ieinteresēt Stenfordas kardiologus, lai novērtē jauno metodi.

Laimīgā kārtā es sastapu Andreju Ērgli kardiologu konferencē San Francisko un parādīju viņam šo metodi. Momentā viņš saprata, ka tā varētu uzlabot neinvazīvo kardioloģijas diagnostiku, un tas varētu nākt par labu kardioloģijas slimniekiem. Lai to pierādītu, viņš mani aicināja uz Rīgu, lai varētu salīdzināt matemātisko modeli ar invazīviem mērījumiem katerizācijas laboratorijā. To mēs arī darījām, un pirms 10 gadiem Andrejs Ērglis bija pirmais pasaulē, kurš salīdzināja šo jauno metodi ar katerizācijas laboratorijas mērījumiem *Stradiņu* slimnīcā. Rezultāti bija labi un tie rādīja, ka neinvazīvā metode ir akurāta un labvēlīga pacientiem, par to Andrejs ziņoja Eiropas Kardiologu kongresā 2010. gadā Stokholmā. Šis pārsteidzošais ziņojums bija brīnums pasaules kardiologiem.... Kā tas varēja būt, ka Latvija bija pirmā vietā ar šo jauno technoloģiju? Es biju ļoti lepns, ka ziņojums nāca no Latvijas!

Pašlaik šī neinvazīvā diagnostika tiek pielietota ikdienas klīniskajā praksē Eiropā, Anglijā, Amerikā, Kanādā un Japānā. Liels paldies, Andrej... Tu biji pirmais, kurš redzēja, ka šī technoloģija varētu būt vērtīga sirds slimniekiem, un pareģoji “paradigmas maiņu koronārās sirds slimības izpratnē” ar rakstu Latvijas Ārsta žurnālā jau 2012. gadā.

Paldies, Andrej, par visu, ko Tu esi darījis sirds asinsvadu slimnieku labā! Tu esi uzlabojis kardiovaskulāro ārstēšanu Latvijā, ietekmējis kardioloģijas zināšanas nozīmīgā veidā un cēlis Latvijas tēlu pasaulē.

Ar lielu cieņu es apsveicu Andreju Ērgli kā Latvijas Zinātņu akadēmijas Lielās medaļas laureātu!

Kristaps Zariņš,
Latvijas Zinātņu akadēmijas ārzemju loceklis,
Stenforda universitātes emeritētais profesors

AIZEJ TUR, NEZIN KUR, ATNES TO, NEZIN KO

Mūsdienīgā Latvijas Izgudrotāju biedrība turpina priekšteču tradīcijas un sadarbībā ar Latvijas Zinātņu akadēmiju (akadēmiķi Andreju Krasņikovu), un citiem partneriem rīko reģionālas un starptautiskas izstādes.

Pagājušajā desmitgadē (2010–2020) Latvijā sarīkotas 14 izgudrojumu izstādes, kur Latvijas un ārzemju izgudrotāji prezentēja savus atklājumus. Pēdējā izstāde “MINOX 2020” notika šogad 30.–31. oktobrī Rīgā, Ķīpsalā. Līdzīga izstāde šajā paša datumā bija paredzēta arī Vācijā, bet koronovīrusa dēļ Vācijas Izgudrotāju asociācija to bija spiesta atcelt. Par spīti apstākļiem, izstāde Rīgā notika, demonstrējot izgudrojumus Rīgas Tehniskas universitātes telpās, vienlaikus strikti ievērojot visas piesardzības normas (vadītājs Miervaldis Rozenbergs). Izstādes laikā, atsevišķā telpā, daļa no izgudrojumiem tika prezentēta ekspertiem attālināti (vadītājs Elmārs Baltiņš). Starp 8. Starptautiskās izgudrojumu un inovāciju izstādes “MINOX 2020” eksponātiem bija izvietoti LR Patentu valdes stendi ar nosaukumu “Izgudrotājdarbība Latvijā 1918–1940”. Izcelti 20 tā laika izgudrojumi, kuri apliecina Latvijas izgudrotāju vēlmi risināt tehniskas problēmas mašīnbūvē, elektrotehnikā, zemkopībā, aviācijā, kā arī citās nozarēs.

Izstādes laikā tika prezentēts raksts “Izgudrotājdarbības attīstība Latvijā: izgudrotāju biedrības, izstādes, patenti, racionalizatoru kustība”, kurš iznāca RTU Inženierzinātņu vēstures pētniecības centra zinātniskā žurnāla 4. numurā (galv. red. A. Šteinberga) https://iav–journals.rtu.lv. Kopā ar redkolēģiju raksta veidošanā piedalījās arī A. Zigmunde, I. Gudro, R. Lapsa, D. Ostrovska, I. Boiko, K. Vārtukapteinis un citi redaktori un recenzenti.

Zinātniski tehnisko izgudrojumu vēsture un to tiesību aizsardzība ir sākusies senā pagātnē. Pēc mums zināmiem faktiem, tagadējā Latvijas teritorijā izgudrojumu aizsardzība sākās 18. gadsimtā, kad Latvija bija cariskās Krievijas sastāvā un izgudrojumus aizsargāja privilēģija (patenta nosaukums Krievijā līdz 1917. gadam). Nodibinoties Latvijas Republikai, izgudrojumu autorību un autora tiesības uz izgudrojumu sāka aizsargāt juridisks dokuments – patents. Pēc Otrā pasaules kara, Latvijai atrodoties PSRS sastāvā, populāri kļuva ne tikai izgudrojumi, bet arī racionālie priekšlikumi. Novatorus godināja valsts līmenī. Šodien, kad runa par inovācijām, bieži ar to saprot gan racionalizācijas priekšlikumus, gan izgudrojumus. Izgudrojums ir daudz vērtīgāks par inovāciju, un bieži ir saistīts ar kādu ierīci, paņēmienu, vielu vai bioloģisko materiālu. Izgudrojums ir kādas problēmas tehniskais risinājums, jaunrades rezultāts, kas būtiski atšķiras no jau esošajiem risinājumiem un kam ir kāds pozitīvs efekts un praktisks pielietojums. No milzīgā izgudrojumu klāsta tikai nedaudzi tiek reģistrēti, vēl mazāk – ieviesti ražošanā. Izstādes laikā, Pasaules Intelektuālā īpašuma “Medaļa izgudrotājam” īpašnieks, 115 patentu un autora apliecību autors prof. Videvuds Ārijs Lapsa izstādes laikā nolasīja lekciju “Kā veidot izgudrojumus”, un kopā ar SIA “Prima LC” Valmiera demonstrēja “Fasāžu siltināšanas tehnoloģiju”.

8. Starptautiskajā izgudrojumu un inovāciju izstādē “MINOX 2020” piedalījās Rīgas Tehniskā universitāte, Liepājas universitāte, Rīgas Stradiņa universitāte, Varšavas Tehnoloģiskā universitāte, Ventspils augstskola, Elektronikas un Datorzinātņu institūts, Ventspils Starptautiskais radioastronomijas centrs, Latvijas Mākslinieku savienība, Rīgas Jauno tehniķu centrs, Lauksaimniecības universitāte un citi uzņēmumi, organizācijas, skolas, ka arī individuāli izgudrotāji. Abās dienās dalībnieki rādīja savu jaunradi klātienē vai attālināti ar video tiešraides translāciju. Pašlaik zinātnieks Jānis Dumpis strādā pie šī gada izstādes kataloga, kurā tiek apkopoti vairāk nekā četrdesmit izgudrojumi. Zinātniski ietilpīgi izgudrojumi tika apbalvoti ar medaļām un diplomiem.

Elektronikas un datorzinātņu institūtā izstrādāta iekārta “Car–Fi” bezvadu datu pārraidei ceļu infrastruktūrai, transportam un biznesam ieguva 1. vietu (aut. Ingars Ribners, Aleksandrs Ļevinskis). Kļūmju noturīga sakaru iekārta ir paredzēta drošai infrastruktūras un auto komunikācijai, kas nodrošina iespēju transportlīdzekļiem uz ceļa sazināties gan savā starpā, gan ar ceļa infrastruktūras iekārtām. Ja satiksmes dalībniekiem ir pieejama precīza un uzticama informācija par citiem satiksmes dalībniekiem, tie var plānot savu darbību kolektīvi un tādējādi uzlabot kopējo braukšanas efektivitāti, piemēram, uzlabot ceļa posma caurlaidību, samazināt sastrēgumus, uzlabot ekoloģisko situāciju pilsētās. Ja auto izmanto šo iespēju, tas var uzzināt cita auto pozīciju, ātrumu un virzienu, saņemot šo informāciju pa tīklu un laicīgi r;ikoties, lai izvairītos no avārijas situācijām. Elektronikas un Datorzinātņu institūtā radītā tehnoloģija ir unikāla savā nozarē, jo tā nodrošina “*fail–aware*”, “*fail–safe*”, “*fail–operational*” principus, tādejādi padarot šo tehnoloģiju piemērotu auto–industrijas drošuma prasībām un nodrošina interfeisa agnostisko pieeju V2X programmatūras izstrādātajiem. Iekārta tika izstrādāta H2020 “AutoDrive” projekta ietvaros, un šobrīd iziet komercializācijas procesu Latvijas Investīciju un attīstības aģentūrā.

Rīgas Tehniskā universitātē izveidots īpašs audums. Tekstilmateriāla tehnoloģiska struktūra, kas samazina infrasarkanā un ultravioletā starojuma līmeni termiskā spektra diapazonā (autori – Inga Ļašenko, Andrejs Krasņikovs, Pavels Rombovskis, Marta Matisone, Vitālijs Lūsis), iegūstot 2. vietu. Šis izgudrojums ļauj izgatavot jauna veida slēgto kamuflāžas kostīmu no viedā tekstilmateriāla. Tādi kostīmi ievērojami samazina silta maskējamā objekta redzamību infrasarkanā starojuma diapazonā, kā arī pārvērš siltuma enerģiju elektriskajā enerģijā, un akumulē to uzlādēšanas ierīcē. Jauna tipa tekstilmateriāla ražošanā, tāda, kurš saglabā siltuma apmaiņu, gaisa cirkulāciju un ir gaisa caurlaidīgs, tiks izmantoti termoelektriskie Peltjē elementi. Tāda tekstilmateriāla konstrukcija militāro formu ražošanā tiks pielietota pirmo reizi, un tā ļaus efektīvi noslēpt objektu, padarot to neredzamu termovizora viļņa garumu darba diapazonā, pateicoties kontrolējamam siltuma apmaiņas procesam, kā arī pateicoties tehnoloģiskam risinājumam kā siltuma enerģiju pārveidot elektriskajā enerģijā. Jauninājums izstādes priekšvakarā prezentēts Ādažu militārajā bāzē.

8. Starptautiskās izgudrojumu un inovāciju izstādes MINOX 2020 laureāti: Vitālijs Lūsis, Inga Ļašenko, Marta Matisone, Arnolds Ziemelis, Dzintra Ziemele, Aleksandrs Ļevinskis un Andrejs Krasņikovs.
Foto J. Brencis

Jaunrades skolas metodiķu eksponāti inženierzinībās (autori – Dzintra Ziemele, Arnolds Ziemelis) ieguva 3. vietu. Pirms sešiem gadiem topošā LR Izglītības un zinātnes ministre filoloģijas doktore Ilga Šuplinska, Rēzeknes Augstskola un līdzautori ar savu dalību arī atbalstīja izgudrojumu un inovāciju izstādi “MINOX”. Latvijas–Lietuvas–Baltkrievijas pārrobežu programmas projektā “Virtuālā pagātne – muzeju nākotne” bija izstrādāta izglītojoša datorspēle “Aizej tur, nezin kur, atnes to, nezin ko” Latgales kultūrvēstures interesentiem un veiksmīgi prezentēta rīdziniekiem.

Īpaša pateicība RTU vadībai akadēmiķiem Leonīdam Ribickim un Tālim Juhnam, kuri regulāri atbalsta izgudrotāju biedrību, par iespēju rīkot izstādi Ķīpsalā.

Videoieraksti no izstādes atrodami tīmekļvietnē www.minox.lv

Sagatavoja **Ivans Griņevičs**,
Latvijas Izgudrotāju biedrība

SOCIĀLO UN HUMANITĀRO ZINĀTŅU PROGRAMMA VALSTS ILGTSPĒJAI

Valsts pētījumu programmas (VPP) **"Latvijas mantojums un nākotnes izaicinājumi valsts ilgtspējai"** (2019–2021) Latvijas Zinātnes padomes (LZP) organizētajā virtuālajā vidusposma konferencē 2020. gada 27. oktobrī tika prezentēts paveiktais šīs VPP visos 5 projektos. To vidū ir arī Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA) īstenotais projekts "Latvijas valsts un sabiedrības izaicinājumi un to risinājumi starptautiskā kontekstā – INTERFRAME–LV". Neklātienē ražīga darba vēlējumus sūtīja Valsts prezidents Egils Levits un premjerministrs Krišjānis Kariņš.

Sniedz secinājumus rīcībpolitikai un sabiedriskajai domai

Kā tiešsaistes uzrunā uzsvēra Valsts prezidente Vaira Vīķe–Freiberga (1999–2007), valsts ir sapratusi arī sociālo un humanitāro zinātņu nozaru nozīmi ilgtspējīgā attīstībā un mērķtiecīgi investējusi tajās līdzekļus. Tikai izaudzinot savus zinātniekus (visu projektu vadītāji izcēla VPP laikā aizstāvēto prāvo doktora disertāciju un radīto starptautiski citējamo publikāciju skaitu – cilvēkkapitāla sagatavošana un zināšanu bāzes radīšana ietilpst programmas mērķos), pētot vēstures dokumentus, saskatot mūsdienu sabiedriskos un ekonomiskos procesus starptautiskā kontekstā, Latvija ir spējīga izturēt starptautisko konkurenci. Latvijas Zinātnes padomes (LZP) direktore Gita Rēvalde akcentēja, ka tieši šis sarežģītais pandēmijas laiks ir izcēlis nacionālās zinātnes un nacionālās ražošanas lielo lomu.

Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) Augstākās izglītības, zinātnes un inovāciju departamenta direktors Dmitrijs Stepanovs, atklājot konferenci, sniedza VPP kopējo raksturojumu: 5 starpdisciplinārās pētnieku grupās no 9 zinātniskajām institūcijām darbojas 112 zinātnieki un 53 studējošie. Pētījumu 5 tematiskie virzieni: 1) valstiskuma idejas ģenēze Latvijā, tās kultūrvēsturiskie priekšnosacījumi kopējā vēstures procesā – projektu īsteno Latvijas Universitāte (LU) un Daugavpils Universitāte (DU), vadītājs profesors Guntis Zemītis; 2) Latvijas valsts vērtības, sabiedrības pārvaldības jomu funkcionēšana – Vidzemes Augstskola (ViA), Rīgas Stradiņa universitāte (RSU), vadītājs ViA rektors Gatis Krūmiņš; 3) daudzveidīgie Latvijas kultūrvēsturiskie procesi – Latvijas Nacionālā bibliotēka (LNB), ViA, vadītāja profesore Vija Daukšte; 4) Latvijas izaicinājumi demogrāfijā un migrācijā – LU, Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija (RTA), Latvijas Lauksaimniecības universitāte (LLU), vadītāja profesore Zaiga Krišjāne; 5) Latvijas attīstības starptautiskā konteksta izpēte projektā INTERFRAME–LV – LZA to īsteno sadarbībā ar LLU, LU, RSU un Agroresursu un ekonomikas institūtu (AREI) profesores Baibas Rivžas vadībā.

Dažādajām tēmām kopsaucējs ir Latvijas ilgtspējīga attīstība, t. sk. vēstures un kultūrvēsturisko procesu izpēte fokusējas uz šodienas aktualitātēm ar tādiem atslēgas vārdiem kā identitāte, eiropeiskās vērtības un Latvija kā to nesēja, piederības izjūta, sabiedrības saliedētība un iekļaujošā izaugsme, reģionu revitalizācija, valsts ekonomiskā un sociālā drošumspēja, ko sekmē arī spēcīgs starptautiski integrēts pētniecības cilvēkkapitāls, u.c. Konferencē izskanējušie pētījumos gūtie secinājumi un diskusiju atziņas ir vērtīgs materiāls ne vien rīcībpolitikas veidošanai, bet arī sabiedrības izglītošanai un sabiedriskās domas attīstībai. Ikvienam interesentam ir iespējams digitāli iepazīties ar pilnu konferences saturu, piemēram, LZP *youtube* vietnē (https://www.youtube.com/watch?v=xe9YAERQJRs). Jāuzsver, ka apstākļos, kad nav iespējams tikties klātienē un pētniekiem jādiskutē pie virtuālā galda, no svara ir digitāli prasmīgs un atbalstošs vadītājs, kāds bija konferences moderators Artis Ozoliņš.

Vēsturei ir tieša saistība ar ilgtermiņa domāšanas kultūru

Katram tematiskajam virzienam bija veltīta atsevišķa sesija, kurā projekta dalībnieki prezentēja pētījumus, gan veidojot savstarpēju diskusiju, gan atbildot uz klausītāju jautājumiem. Bet pirms tam projektu vadītāji paneļdiskusijā īsi ieskicēja savu vadīto projektu būtību ar caurviju jautājumu – ko un kā zinātne var palīdzēt sabiedrībai. Izskanēja šādas īpaši svarīgas atziņas: ar pētījumu palīdzību tiek sniegtas zinātnē balstītas rekomendācijas; pētījumu mērķis ir panākt, lai veidotos ilgtermiņa domāšanas kultūra gan valsts, gan indivīda līmenī. Tādējādi būtu arī vieglāk pārvarēt Covid–19 ietekmi.

Guntis Zemītis (LU) projektā "Indivīda, sabiedrības un valsts mijiedarbība kopējā Latvijas vēstures procesā: vērtību konflikti un kopīgu vērtību veidošanās vēsturiskos lūzumu punktos" apskatīja tēmu – Eiropas vērtības Latvijas vēsturiskajos lūzuma punktos. Viņš skaidroja, ka projektā ir izmantota pieeja – uz vēsturi skatīties kā uz indivīda vēsturi, kas ir cieši saistīta ar identitāti, līdz pat eiropeiskajai identitātei. Akcents ir uz mazākumtautībām – lībiešiem, ebrejiem, starpkaru perioda krievu minoritāti, kuras identitāte ir atšķirīga no padomju identitātes. Katrai paaudzei ir jāpārskata vēsture, un ir vajadzīgi jauni pētījumi par it kā sen zināmo. Latvijas vēsture arī ir rakstīta dažādi – vācbaltu vēsturnieki to veidoja kā zemes vēsturi, starpkaru periodā tā tika rakstīta kā tautas vēsture, mūsdienās Latvijas vēsture ir daļa no Eiropas vēstures. Ir jāizprot, ka esam daļa no kristīgās civilizācijas – kristīgās vērtības ir daļa no Eiropas civilizācijas, Rietumu vērtībām.

Pēc Semjuela Hantingtona Rietumu vērtības ir: likuma vara (citās civilizācijās tā ir mazāka), vienādas tiesības visiem, parlamentāra iekārta, plurālisms, kā arī individuālisms un tiesības uz individuālu izvēli. Latvija Rietumu telpā ir kopš 13. gadsimta, pat esot Krievijas impērijas sastāvā, nezūd saikne ar Rietumeiropu. Esam Rietumu civilizācijas austrumu robeža. Latvijas kā demokrātiskas valsts proklamēšanas pamatā ir 2 svarīgi komponenti: latviešu tauta, jo Latvija ir izveidota etnogrāfiskajās robežās, un, ja nebūtu latviešu, tā būtu cita valsts; kā arī eiropeiskās vērtības, jo tiek dibināta demokrātiska republika, kurā suverēnā vara pieder tautai. Tāpēc Latvijā Eiropu nevajadzētu uztvert kā kaut ko svešu, kā "mēs" un "viņi". Nepieciešama gan nacionālās, gan eiropeiskās identitātes stiprināšana.

Anita Čerpinska (LU) tēmā par centru un perifēriju – politisko, sociālo un kultūras komunikāciju 16.–20. gadsimtā (no Livonijas perioda līdz Latvijas valsts izveidošanai) izcēla, ka citu valstisku veidojumu sastāvā Latvijas teritorija parasti ir bijusi nomalē, nācies attīstīt komunikācijas veidus ar centru un savu interešu aizstāvību, bet vienmēr ir bijušas saites ar Eiropu. Irēna Saleniece (DU) iepazīstināja ar Austrumlatvijas vēstures izpēti, kas veikta arī ar ekspedīcijās rastu mutvārdu vēstures avotu palīdzību, un mērķis ir šajā piemērā atklāt un parādīt, kā no lokālās un etniskās identitātes veidojās Latvijas nacionālās identitātes pazīmes 20. gadsimtā. DU radītajā Mutvārdu vēstures avotu krājumā ir apkopoti 1200 Austrumlatvijas cilvēku dzīvesstāsti. Profesors Aleksandrs Ivanovs un Dr. Henrihs Soms publicēšanai gatavo 2017. gada Latgales kongresam veltītu monogrāfiju, kurā pirmoreiz pilnvērtīgi apkopoti tā dokumenti. Daina Bleiere (LU) prezentācijā par indivīda, sabiedrības un valsts attiecībām dažādos režīmos un to kontroles mehānismiem akcentēja, ka šie pētījumi lielu interesi izraisījuši arī ārvalstu zinātniekos. Vladislavs Volkovs (LU) stāstīja par etnisko grupu lomu, vietu un pašizpratni Latvijā 20. gadsimtā.

Vērtības darbībā un kā valstiskuma paradigma

Gatis Krūmiņš (ViA), prezentējot kopīgi ar RSU īstenoto projektu "Vērtības darbībā: atbildīgas, drošas un izglītotas pilsoniskās sabiedrības attīstība ar pētniecību un rīcības modeļu izstrādes palīdzību", uzsvēra, ka vērtības ir skatāmas vēsturiskā kontekstā, jo veidojas ilgstošā laika posmā – ne vienā vai divos gados. Tāpēc, ka nacionāla valsts jau bija Latvijas vērtību sistēmā, varēja vieglāk atgūt neatkarību. Projektā vērtības tiek skatītas kā valstiskuma paradigma.

Viens no nacionālajā un eiropeiskajā līmenī nozīmīgajiem vērtību konceptiem – lielās idejas ir jānoved līdz indivīda līmenim, lai cilvēks tās uztvertu. Saistībā ar 1990. gada 4. maija Neatkarības deklarācijas pieņemšanas 30. gadadienu projektā tika izdota grāmata "Latvijas Republikas dibinātāji un atjaunotāji", kas veidota kā biogrāfiju krājums, un piedāvā iepazīt tās personības, kas piedalījās Latvijas tapšanā un atdzimšanā. Nerunājot abstrakti par vēstures notikumiem un vērtībām, iespējams nonākt līdz indivīda līmenim. Viena no projekta vidusposma hipotēzēm: vēsturi vajag daudz vairāk personificēt, t. sk. arī palīdzot cilvēkiem apzināties, ka viņu dzimtas vēsture ir daļa no vēstures, un tādējādi viņus tuvināt valstiskuma vērtību izpratnei. Nākotnē izaicinājums attiecībā uz demokrātijas vērtībām ir, kā noturēt to paaugstinātu konkurētspēju ar daudzām citām vērtību sistēmām pasaulē. Vēsture ir plašs avots nākotnes rīcībpolitiku veidošanai saistībā ar demokrātijas un valstiskuma vērtībām.

Projektā izvirzītos uzstādījumus savu pētījumu kontekstā detalizēti apskatīja: Liene Ločmele (ViA) tēmā – vai visi dzīvojam vienādā demokrātijā (par sabiedrību nereti mēdz domāt kā par masu, bet ir jāiedziļinās sabiedrības dažādībā un dažādu grupu drošības izjūtā – palīdzēt, nevis šaustīt); Armands Astukevičs (ViA) – iedzīvotāju uzticēšanās valsts pārvaldei (uzticība lēni nostiprinās, taču, lai panāktu aktīvu līdzdalību, politiskajam procesam ir jābūt ne vien caurskatāmam, bet arī saprotamam); Anna Broka (ViA) – pilsoniskā pašaktivitāte kopienas līmenī (iedzīvotāji ir spējīgi ietekmēt vietējā līmeņa lēmumu pieņemšanas procesus, bet nereti šī līdzdalība izpaužas elitārās formās – turīgākajiem, izglītotākajiem, apsviedīgākajiem labāk izdodas ietekmēt vietējo varu, turpretī maznodrošinātās, minoritārās grupas minimāli spēj ietekmēt sev vēlamus rezultātus; jautājums – vai rēķināsimies tikai ar sabiedrības spējīgāko un spēcīgāko daļu un ignorēsim augsto nabadzības līmeni valstī, t. sk. ģimeņu ar bērniem vidū); Māris Andžāns (RSU) – vērtību eiropeizācija: Latvijas politiskās partijas un Eiropas Parlamenta politiskās grupas (EP politiskajām grupām nav būtiskas ietekmes uz Latvijas politisko partiju vērtībām – partijām Latvijā un EP ir iespēja dzīvot katrai savā "burbulī").

Kā mest tiltus starp dažāda veida sabiedriskajiem un politiskajiem "burbuļiem", atšķirīgām vērtību sistēmām? Pirmais solis ir akceptēt viedokļu dažādību un iedziļināties, kāpēc kāds domā savādāk. Jāveido diskusijas kultūra – spēja līdzsvaroti kontaktēties ar atšķirīgo, neuztverot visu personiski; ir jāsaglabā cieņa pret otra viedokli; jāapgūst debašu prasme, kas vērsta uz noskaidrošanu, nevis uz uzvaru. Cieņpilna attieksme ir iestrādāta dažādos dokumentos, taču ir jāiemācās to īstenot, nevājinot demokrātiju ar neprasmi komunicēt.

Par mantojumu senas liecības kļūst, nonākot pie sabiedrības

Vija Daukšte (LNB) ieskatu projektā "Dokumentārā mantojuma izpētes nozīme, veidojot sinerģijas starp pētniecību un sabiedrību" sāka filozofiski, atgādinot pazīstamo latīņu teicienu "Visu, kas man pieder, nēsāju sev līdzi" / "Omnia mea mecum porto", un ko gan citu tik apjomīgu būtu iespējams panest kā vien zināšanas, kas spēcina, palīdz pieņemt lēmumus. LNB glabā unikālus Latvijas vēstures liecību krājumus, kuri ir izmantoti maz vai pat nemaz. Rokrakstus vācu, lejasvācu, latīņu valodā, gotu šriftā spēj atšifrēt tikai speciālisti, projekta pirmajā posmā materiāli tika identificēti, tulkoti, transkribēti. Tiem izveidot vēsturisko kontekstu, padarīt tos plaši saprotamus un novadīt līdz sabiedrībai ir projekta otrs darba virziens, jo tikai tad šīs senās liecības kļūst par mantojumu. Pateicoties bibliotēkas daudzfunkcionālajai darba specifikai, pētījumu rezultātiem ir iespējams visai ātri nonākt sabiedrības uzmanības lokā, un tā iegūst uzticamu informāciju.

Kristīnes Zaļumas monogrāfijā "Neredzamā bibliotēka. Latvijas Nacionālās bibliotēkas 14 vēsturiskās kolekcijas" iekļauti pētījumi par kādreizējām Latvijas muižu bibliotēkām, personīgajām bibliotēkām, vienlaikus ir izveidota izstāde. Materiālu popularizēšanā daudz paveikuši ViA pētnieki Juris Smaļinskis, Agita Līviņa u.c. Konferencē Oskars Java, Anda Arkliņa (ViA) dokumentāro mantojumu prezentēja kā "dārgumu lādes atvēršanu sabiedrībai"; Grigorijs Salnits (ViA) demonstrēja ceļošanas skolas formu sabiedrības informēšanai. Reinis Vāvers (LNB) iepazīstināja kopā ar Andu Jutu Zālīti paveikto kartogrāfiskā mantojuma kā Latvijas ģeogrāfiski vēsturiskā avota izpētē; Katrīna Teivāne–Korpa (LNB) sniedza priekšstatu par LNB mākslas krājumu kā resursu vizuālās kultūras pētniecībā; Mārtiņš Mintaurs (LNB) dokumentārā mantojuma izpētes kontekstā pastāstīja par LNB A. Apīņa Reto grāmatu un rokrakstu lasītavas krājumu.

Vai cilvēkiem labāk "zīle rokā nekā mednis kokā"?

Zaiga Krišjāne (LU) projekta "Ilgtspējīgas un saliedētas Latvijas sabiedrības attīstība: risinājumi demogrāfijas un migrācijas izaicinājumiem – DemoMig" īstenošanā izcēla sadarbību starp nozarēm un institūcijām – kodols LU pētnieki no dažādam jomām (ģeogrāfija, socioloģija, ekonomika) un reģionālie partneri no Latgales RTA un no Zemgales LLU, kas pēta kultūras ietekmi reģiona revitalizācijā. Viens no uzdevumiem ir apskatu gatavošana par demogrāfiskajām norisēm un migrācijas ietekmi uz sociālo ilgtspēju un iekļaujošo izaugsmi. Kopā ar plānošanas reģioniem tika organizētas 6 reģionālās darbnīcas (to izdevās paveikt pirms pandēmijas uzliesmojuma Latvijā). Katrā vietā bija iespējams uzklausīt ne tikai pašvaldību un valsts iestāžu darbiniekus, bet arī dažādu citu sociālo grupu pārstāvjus, iegūstot nepastarpinātu unikālu informāciju, ko izmantot tālākajos rīcībpolitikas dokumentu piedāvājumos. Kā skaidroja Māris Bērziņš (LU), diskusijas reģionālajās ideju darbnīcās, par kurām ir izdots apkopojošs materiāls, tika organizētas pēc pasaules kafejnīcas metodes, kas nodrošināja līdzdalības pieeju un efektīvu grupu darbu dažādu tēmu apspriešanai.

Juris Krūmiņš (LU) analizēja reģionālās demogrāfiskās tendences Latvijā saistībā ar administratīvi teritoriālo reformu izveidotajos 42 novados, pievērsās statistisko reģionu demogrāfiskajām prognozēm. Starptautiskās migrācijas rezultātā iedzīvotāju skaits ir samazinājies visos novados, iekšējā migrācija vairākos novados to ir palielinājusi – Ādažu, Mārupes, Saulkrastu novadā u.c. Par ES valstīm demogrāfiskā prognoze līdz 2050. gadam rāda, ka vienīgi Francijā un Īrijā sagaidāms gan dabiskais iedzīvotāju pieaugums, gan migrācijas veicinātais. Latvijā labvēlīgākā demogrāfiskā attīstība joprojām saglabāsies galvaspilsētā un tās apkārtnē. Pēc Baibas Belas un Intas Mieriņas (LU) par remigrantu atgriešanos reģionos, cilvēki no ārzemēm proporcionāli visvairāk atgriežas uz šo Latvijas daļu, piemēram, 2019. gadā apmēram 1/3 no 5114 pārbraukušajiem. Tam ir saikne arī ar tā saukto talantu migrāciju – centrā iespējams labāk likt lietā augstu kvalifikāciju, darba devēji to novērtē, ir adekvātāks atalgojums. Cerīgs fakts, ka vairākums Latvijā, t. sk. laukos, atgriežas emocionālo faktoru dēļ (ilgas pēc mājām, bērnu dēļ – lai viņi nezaudē latviešu valodas prasmi, plašāka interešu izglītība nekā ārzemēs, zaļā dzīvesveida iespējas u.c. ("zīle rokā"?), nevis to ietekmē materiālie apstākļi, kas dzimtenē visbiežāk pasliktinās ("mednis kokā"?). Ženija Krūzmētra (LLU) analizēja labās prakses piemērus, kā laukos "atgriezt dzīvību" ar kultūrā sakņotām vietas attīstības stratēģijām.

Latvijai ir tie paši izaicinājumi, kas pārējā Eiropā

Profesore Baiba Rivža (LZA, LLU) projekta "Latvijas valsts un sabiedrības izaicinājumi un to risinājumi starptautiskā kontekstā – INTERFRAME–LV" prezentācijā fokusējās uz pandēmijas aktualizēto digitalizāciju, kas ir viena no projekta tēmām (vadošā institūcija LLU), un gan klātienes, gan interaktīvā formā realizētajiem 5 reģionālajiem forumiem (tie plaši atspoguļoti laikraksta "Zinātnes Vēstnesis" iepriekšējos numuros un reģionālajā presē) par digitalizāciju uzņēmējdarbībā, izglītībā, pārvaldībā. Pēc Eiropas Komisijas veidotā Digitālās ekonomikas un sabiedrības indeksa (DESI) 2019. gada rādītājiem Latvijā ir salīdzinoši augsti attīstīta digitālā vide, kas netiek pietiekami izmantota, īpaši tehnoloģiju integrācijā uzņēmējdarbībā, tās modernizācijai un produktivitātes celšanai. Kā rosināja Ina Gudele, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, kas nevar atļauties izmantot globālos tehnoloģiju risinājumus, varētu nākt talkā ar vietējiem risinājumiem. Digitālās tehnoloģijas vēl plašāk ir jāizmanto mūžizglītībā, jaunu motivācijas variantu izveidei iedzīvotāju iesaistei uzņēmējdarbībā, iekļaujošākas informācijas aprites nodrošināšanai, piemēram, pārvaldības institūcijām komunicējot ar potenciālajiem pakalpojumu lietotājiem – piedāvāt, ne tikai apmierināt pieprasījumu. Pašvaldības pārstāve Līga Lonerte dalījās pieredzē, kā iet šajā virzienā.

Latvijai ir tie paši izaicinājumi, kas pārējā Eiropā, un tos ietver vēl citas projekta tēmas – sabiedrības novecošanās un noslāņošanās (strādā galvenokārt LU pētnieki, akcentējot izglītības nozīmi, sociālo uzņēmējdarbību dzīves līmeņa paaugstināšanā; ģeogrāfiskā stratifikācija ar uzsvaru uz līdzdalības pētījumiem); sabiedrības radikalizācija (RSU, personības un sociālo struktūru faktoru ietekme uz rīcībspēju un uzskatiem par drošību; populisma negatīvās ekonomiskās sekas); klimata izmaiņas (AREI). Projekta pētnieku vidū ir augsts doktorantu īpatsvars (3 darbus jau aizstāvējuši, 5 – iesnieguši izskatīšanai), tapušas 39 zinātniskās publikācijas *Scopus* un *Web of science* datu bāzēs, liels akcents tiek likts uz atvērtās piekļuves (*Open Access*) žurnāliem, lai gan publicēšanās tajos izmaksā dārgāk. Projekta dalībnieki piedalījušies 34 starptautiskās zinātniskās konferencēs, kas pēdējā pusgadā notikušas attālināti. *Online* režīmā oktobra beigās LLU sadarbībā ar Varšavas Dzīvības zinātņu universitāti (Polija) organizēja konferenci "Reģionālās attīstības tendences ES valstīs 2020" ar INTERFRAME–LV pētnieku piedalīšanos. Vērtēšanai ir iesniegti 2 starptautiski projekti, kas izriet no šī VPP ietilpstošā projekta aktivitātēm.

Profesore Inna Šteinbuka (LU) analizēja radikalizācijas un populisma negatīvās ekonomiskās sekas, balstoties uz straujo populisma pieaugumu pēc 2008. gada krīzes un migrantu pieplūdumu (Latvijā tas nenotika tik jūtami kā citur Eiropā, pastāvēja bažas, ka populisti varētu uzvarēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās), Itālijas, Grieķijas un ASV ("tirdzniecības kari") piemēra. Populisti izmanto cilvēku neapmierinātību, dod daudz neizpildāmu solījumu. Populisms var novest pie ekspansīvas fiskālās politikas, protekcionisma u.c. negatīvām parādībām. Zināmā mērā tā rezultāts ir "Brexit". Covid–19 devis grūdienu populisma pieaugumam – jāuzmanās. Profesors Sergejs Kruks (RSU) tēmā par individuālismu un spontānu kooperāciju kā iedzīvotāju rīcības faktoriem raksturoja veidu, kā cilvēki paši risina problēmas, ja pārvaldības institūcijas tās ignorē. Ritma Rungule (RSU) rezumēja, ka dažkārt tieši krīzes situācija palīdz panākt, ka iedzīvotājos ieklausās, un rodas optimāli risinājumi. Galvenais ir darīt, un pat tad, ja apstākļus nevar mainīt kā šajā pandēmijas izraisītajā krīzē, ir jāpielāgojas un jāstrādā tālāk. Zinātnieki to ir pierādījuši ar savu darbu šajā valsts pētījumu programmā.

Laikrakstam "Zinātnes Vēstnesis"
sagatavoja **Ausma Mukāne**

Vīrs ar latvieša sirdi, kultūras cilvēka dvēseli un tautsaimnieka ķērienu

Atvadu vārdi Latvijas Zinātņu akadēmijas goda mecenātam
Ivaram Strautiņam
(02.07.1942.–12.11.2020.)

Vēl pirms mēneša mēs tikāmies apspriedē pie ekonomikas ministra un rosinājām ministriju sniegt mērķtiecīgu valsts atbalstu zinātnes un tehnoloģiju inovāciju platformas veidošanai peļņas spējīgu ražošanas nozaru attīstīšanai. Sarunas beigās Ivars Strautiņš pasniedza ministram savu īpašo dāvanu – grāmatas “Latvju raksti” trīs sējumu atkārtoto izdevumu. Šī doma – kā valsti padarīt bagātu, kā zinātnei un rūpniecībai nest peļņu valsts budžetā, un kā veidot stipru un pārtikušu Latviju – kopš dzimšanas ir bijusi Ivara Strautiņa dzīves vadmotīvs.

Rīdzinieka Ivara Strautiņa dzīve kopš dzimšanas 1942. gada 2. jūlijā ir bijusi saistīta ar Latvijas galvaspilsētu, kuras dotās izglītības iespējas viņš izmantoja darbam liela mēroga pārtikas nozares un tirdzniecības uzņēmumos. Viņa organizatora dotības un prasme tuvināt cilvēkus kopīgu mērķu sasniegšanai bija izšķirošas Trešās atmodas laikā, kad Latvijas tautsaimniecībā sāka atdzimt tirgus ekonomikas pamati un veidojās jauna tipa kooperācijas kustība. Atrodoties šo procesu vadības aktīvo līderu pozīcijās, 1985. gadā Ivars Strautiņš tiek ievēlēts par Latvijas Kooperatoru Centrālo Savienību “Turība” reorganizētās Patērētāju biedrību savienības valdes priekšsēdētāju. No turienes Ivara Strautiņa tautsaimnieka un saimnieciskās dzīves organizatora talants M. Gorbačova iniciētās “pārbūves” laikā ieveda viņu kopā ar Jāni Pēteru, Andreju Cīruli, Marinu Kosteņecku, Džemmu Skulmi, Viktoru Avotiņu PSRS tautas deputātu rindās, lai kopā ar vairākiem citiem 1990. gada martā parakstītajā vēstulē PSRS Tautas deputātu kongresa prezidijam iekļautu šādas rindas: “Mēs, apakšā parakstījušies PSRS tautas deputāti no Latvijas PSR, ierosinām, lai vienlaikus tiktu izskatīts arī jautājums par Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanu”. Ivars Strautiņš bija konsekvents Latvijas neatkarības atgūšanas kursa aizstāvis. To apliecināja viņa organizatoriskā rīcība janvāra barikāžu laikā mobilizējot kooperatorus visos Latvijas rajonos, lai nodrošinātu barikāžu dalībniekus un tautfrontiešus ar pārtiku un telpām. Nav aizmirstama Ivara Strautiņa pārliecības pilnā nostāja, kas pausta demokrātijas attīstībai kritiskajā 1991. gada rudenī vēstulē M. Gorbačovam: “Mēs, 1989. gadā Latvijā ievēlētie PSRS tautas deputāti, vēršamies pie Jums ar ierosinājumu bez vilcināšanās izdot prezidenta dekrētu par Latvijas Republikas – pilntiesīga starptautisko tiesību subjekta līdz 1940. gadam – valstiskās neatkarības atzīšanu”.

Atjaunotajā neatkarīgajā Latvijā Ivara Strautiņa nemierīgajam raksturam radās daudz iespēju iesaistīties jaunu iniciatīvu veidošanā. Kā Latvijas Kooperatoru Centrālās Savienības “Turība” valdes priekšsēdētājs 1993. gadā viņš piedalījās “Turības” mācību centra – vēlāk – Biznesa augstskolas “Turība” dibināšanā. Jaunlatvieša un ekonomista Krišjāņa Valdemāra idejas un personiskais piemērs bija Ivara Strautiņa paraugs. Par to ik dienas atgādināja vitrāža ar leģendārā tautsaimnieka attēlu LKCS “Turība” nama kāpnēs Tērbatas un Dzirnavu ielas stūrī. Cenšoties arī atjaunotajā Latvijā īstenot nācijas stiprināšanas idejas, Ivars Strautiņš visiem spēkiem veicināja izglītību, piešķirot stipendijas un balvas, materiāli atbalstot skolēnu dalību starptautiskos konkursos, finansējot vērtīgu un izglītojošu grāmatu izdošanu. Draudzība ar akadēmiķi Jāni Stradiņu un ticība gudru grāmatu audzinošajai un izglītojošajai ietekmei mudināja Ivaru Strautiņu ieguldīt līdzekļus unikāla satura izdevumu gatavošanā. Tādējādi arī Latvijas Zinātņu akadēmijas izlolotais četru sējumu akadēmisko rakstu krājums “Latvieši un Latvija” ar Ivara Strautiņa atbalstu 2014. gadā varēja nokļūt līdz tipogrāfijai un lasītājiem, bagātinot ikvienu tā ieguvēju ar enciklopēdisku saturu.

Kā plašas un bagātas dvēseles cilvēkā Ivarā Strautiņā apvienojās liels celsmes spēks ar dzelzs gribu gūt sekmes uzņēmējdarbībā, un šīs rakstura iezīmes viņu padarīja par Latvijas Darba devēju konfederācijas viceprezidentu, par gaidītu padomdevēju Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamerā, par aktīvu biedru “Latvijas Biznesa eņģeļu tīkla” biedrībā un par līdzīpašnieku daudzos ar pārtikas ražošanu saistītos uzņēmumos. Taču ne jau gūstamā peļņa vien gandarīja šo enerģisko vīru. Viņa dvēsele alka izpausties kultūras mecenātismā, latvietības stiprināšanā, un šīs īpašības viņam ļāva ilgus gadus līdzdarboties Rīgas Latviešu biedrības valdē. Viņš nespēja iedomāties savu ikdienu bez kolēģiem, draugiem un domu biedriem, un šādās radošu cilvēku komandās dzima uzņēmēju klubi, starptautiskas sadarbības projekti, tālu aiz mūsu zemes robežām tika meklēti un atrasti noieta tirgi Latvijas precēm, par kuru vislabāko reklāmu kļuva mūsu profesionālā mūzika un glezniecība, lietišķā un tautas māksla.

Man ir bijusi izdevība būt lieciniekam Ivara Strautiņa radošumam arī kultūras mantojuma aizsardzībā, kopā ar partneriem atjaunojot Duntes muižu, labiekārtojot plašu tās apkārtni un jaunā spožumā atdodot Latvijas kultūrai leģendārā Hieronima Karla Fridriha barona fon Minhauzena vēsturi, tā padarot atjaunoto muižas ēku ar tās ekspozīciju par starptautiski pazīstamu tūrisma objektu. Par Ivara Strautiņa personiskās atbildības objektu ir kļuvusi Rīgas Debesbraukšanas pareizticīgo baznīca, kuras restaurācijai ir veltīti ievērojami līdzekļi un vairāki rūpju pilni gadi.

Kamēr cilvēks dzīvo mūsu vidū, mums šķiet, ka tā būs mūžīgi. Kad cilvēka pēkšņi vairs nav, mēs pārsteigti pamanām, cik lielu tukšumu mūsu vidū ir atstājusi viņa aiziešana. Tieši lielums bija Ivara Strautiņa dzīves pilnības un vērtības mērs. To zina ģimene, draugi un kolēģi gan Latvijā, gan tālu aiz mūsu zemes robežām. Ivara Strautiņa personības lielumam ir nezūdoša vērtība mūsu apziņā un atmiņās. Vieglu un gaišu Tev šo tālo ceļu līdz Tavai sapņu Latvijai!

Ojārs Spārītis,
Latvijas Zinātņu akadēmijas viceprezidents

Aizstāvēšana

2020. gada 12. novembrī Rīgas Tehniskās universitātes “P–01” promocijas padomes sēdē **ILZEI MĀLIŅAI** tika piešķirts zinātniskais doktora grāds (*Ph.D.*) ķīmijas nozarē, organiskās ķīmijas apakšnozarē. Balsošanas rezultāti: par – 7, pret – 0, atturas – 0.

***

2020. gada 12. novembrī Rīgas Tehniskās universitātes “P–05” promocijas padomes sēdē **IVARAM ZĀLĪTIM** tika piešķirts zinātniskā doktora grāds (*Ph.D.*) elektrotehnikas, elektronikas, informācijas un komunikāciju tehnoloģijas nozarē, elektroenerģētikas apakšnozarē. Balsošanas rezultāti: par – 7, pret – 0, atturas – 0.

***

2020. gada 12. novembrī Rīgas Tehniskās universitātes “P–05” promocijas padomes sēdē **KĀRLIM BALTPUTNIM** tika piešķirts zinātniskais doktora grāds (*Ph.D.*) elektrotehnikas, elektronikas, informācijas un komunikāciju tehnoloģijas nozarē, elektroenerģētikas apakšnozarē. Balsošanas rezultāti: par – 7, pret – 0, atturas – 0.

***

2020. gada 12. novembrī Rīgas Tehniskās universitātes “P–05” promocijas padomes sēdē **ZANEI BROKAI** tika piešķirts zinātniskais doktora (Ph.D.) grāds elektrotehnikas, elektronikas, informācijas un komunikāciju tehnoloģijas nozarē, elektroenerģētikas apakšnozarē. Balsošanas rezultāti: par – 8, pret – 0, atturas – 0.

***

2020. gada 16. novembrī Latvijas Universitātes Tiesību zinātnes promocijas padomes atklātā sēdē **EVIJAI NOVICĀNEI** tika piešķirts zinātniskais doktora grāds (*Ph.D.*) tiesību zinātnē. Balsošanas rezultāti: par – 6, pret – 0, atturas – 0.

***

2020. gada 19. novembrī Daugavpils Universitātes Bioloģijas promocijas padomes attālinātā atklātā sēdē **INGAI MOROZOVAI** tika piešķirts zinātniskais doktora grāds (*Ph.D.*) bioloģijā. Balsošanas rezultāti: par – 6, pret – 0, atturas – 0.

***

2020. gada 14. decembrī plkst. 12.00 Latvijas Universitātes (LU) Tiesību zinātnes promocijas padomes atklātā sēdē tiešsaistē *Microsoft Teams* platformā **ALEKSANDRS POTAIČUKS** aizstāvēs promocijas darbu „Pārrobežu administratīvais akts Latvijā un Eiropas Savienībā” zinātniskā doktora grāda (*Ph.D.)* tiesību zinātnē iegūšanai.

Recenzenti: *Dr.iur.* Jānis Pleps (Latvijas Universitāte), *Dr.iur.* Jānis Načiščionis (Biznesa augstskola „Turība”), *Dr.iur.* Jurgita Paužaite–Kulvinskiene (Viļņas Universitāte, Lietuva).

Ar promocijas darbu var iepazīties LU Bibliotēkas Daudznozaru bibliotēkā (Raiņa bulv. 19, 2. stāvs, 203. telpa). Lūdzam interesentus reģistrēties dalībai sēdē līdz 2020. gada 9. decembrim, rakstot uz e–pastu: agnese.steinberga@lu.lv

***

2020. gada 15. decembrī plkst.13.00 Daugavpils Universitātes (DU) Tiesību zinātnes promocijas padomes atklātā sēdē 130. auditorijā, Parādes ielā 1a, Daugavpilī, **JĀNIS KĀRŠENIEKS** aizstāvēs promocijas darbu „Datu aizsardzība un tiesības uz privātuma aizsardzību kriminālprocesā” zinātniskā doktora grāda (*Ph.D.*) tiesību zinātnē iegūšanai.

Recenzenti: *Dr.iur*. Sandra Kaija (Rīgas Stradiņa universitāte), *Dr.iur*. Anatolijs Kriviņš (Daugavpils Universitāte), *Dr.iur*. Ryšardas Burda (Kazimieras Simonavičius Universitāte, Lietuva).

Ar promocijas darbu un tā kopsavilkumu iespējams iepazīties DU Fundamentālajā bibliotēkā, Parādes ielā 1, Daugavpilī, un DU tīmekļa vietnē www.du.lv

***

2020. gada 17. decembrī plkst. 13.30 Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) Ķīmijas un ķīmijas inženierzinātnes zinātņu nozaru promocijas padomes “RTU P–01” atklātajā sēdē Rīgā, Paula Valdena ielā 3/7, 272. auditorijā **GUNA SAKAINE** aizstāvēs promocijas darbu “Pirolo[1,4] benzodiazepīnu klases dabasvielu totālā sintēze” zinātniskā doktora grāda *(Ph. D.)* iegūšanai ķīmijas nozarē organiskās ķīmijas apakšnozarē.

Recenzenti: *Dr.chem*. Māra Plotniece (Rīgas Tehniskā universitāte), *Dr.chem*. Einārs Loža (Latvijas Organiskās sintēzes institūts), *Dr.chem*. Edgars Sūna (Latvijas Universitāte).

Atklātajā sēdē būs iespējams piedalīties arī tiešsaistē *Zoom* platformā (https://rtucloud1.zoom.us/j/9352086644). Sakarā ar epidemioloģisko situāciju valstī promocijas padomes sēde tiks organizēta tiešsaistē.

Ar promocijas darbu var iepazīties RTU Zinātniskajā bibliotēkā (Rīgā, Paula Valdena ielā 5) un interneta vietnē http://www.rtu.lv (Zinātne > Doktora līmeņa studijas > Promocija > Promocijas darbi).

***

2020. gada 22. decembrī plkst. 14.30 Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) Mehānikas un mašīnzinātnes nozaru promocijas padomes (RTU P–04) atklātajā sēdē Rīgā, Ķīpsalas ielā 6B, 521. auditorijā **MĀRTIŅŠ IRBE** aizstāvēs promocijas darbu par tēmu: “Enerģijas iegūšanas no fluīdu plūsmas iekārtu dinamikas analīze un vadības optimizācija” zinātniskā doktora grāda (*Ph.D*) iegūšanai.

Recenzenti: *Dr.habil.sc.ing.* Grigorijs Panovko (Krievijas Zinātņu akadēmija); *Dr.sc.ing.* Ēriks Kronbergs (Latvijas Lauksaimniecības universitāte); *Dr.sc.ing.* Oļegs Jakovļevs (Rīgas Tehniskā universitāte).

Ar promocijas darbu var iepazīties RTU Zinātniskajā bibliotēkā (Rīgā, Paula Valdena ielā 5) un RTU tīmekļa vietnē http://www.rtu.lv/ sadaļā „Zinātne” (Doktorantiem → Promocija → Promocijas darbi). Interesenti aicināti pieteikties sēdei līdz š.g. 18. decembrim, rakstot uz e–pastu: aleksandrs.janusevskis@rtu.lv

***

2020. gada 28. decembrī plkst. 14.00 Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) Vides inženierijas un enerģētikas nozares promocijas padomes “RTU P–19” atklātajā sēdē Rīgā, Āzenes ielā 12/1, 115. auditorijā **MAKSIMS FEOFILOVS** aizstāvēs promocijas darbu “Dynamics of urban resilience to natural hazards” (latv. val. – “Pilsētvides izturētspējas dinamika pret dabas draudiem”) zinātniskā doktora grāda *(Ph.D.)* iegūšanai vides inženierijas un enerģētikas nozarē vides inženierzinātnes apakšnozarē.

Recenzenti: *Dr.sc.ing.* Gatis Bažbauers (Rīgas Tehniskā universitāte), *Ph.D.* Richard Haigh (Hadersfīldas Universitāte, Apvienotā Karaliste), *Ph.D.* Fausto Marincioni (Markes Politehniskā universitāte, Itālija).

Ar promocijas darbu var iepazīties RTU Zinātniskajā bibliotēkā (Rīgā, Paula Valdena ielā 5) un interneta vietnē http://www.rtu.lv (Zinātne > Doktora līmeņa studijas > Promocija > Promocijas darbi).

***

2020. gada 28. decembrī plkst. 10.00 Latvijas Lauksaimniecības universitātes (LLU) Promocijas padomes „Lauksaimniecības un zivsaimniecības zinātnes, Mežzinātne” ar specializāciju „Mežzinātne” attālinātā atklātā sēdē **BAIBA JANSONE** aizstāvēs promocijas darbu “Augstuma pieauguma mainība parastās egles (*Picea abies* (L.) H. Karst.) tīraudzēs juvenilā vecumā” zinātniskā doktora grāda (*Ph.D.*) iegūšanai lauksaimniecības un zivsaimniecības zinātnēs, mežzinātnes nozarē.

Recenzenti: *Dr.silv*. Tālis Gaitnieks (Latvijas Valsts mežzinātnes institūts „Silava”), *Dr.biol.* Ina Alsiņa (Latvijas Lauksaimniecības universitāte), *Dr.* Gediminas Brazaitis (Vytautas Magnus universitāte, Lietuva).

Ar promocijas darbu var iepazīties LLU Fundamentālajā bibliotēkā Jelgavā, Lielā ielā 2 un tīmekļa vietnē http://llufb.llu.lv

***

2020. gada 29. decembrī plkst. 10.00 Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) Mūzikas, vizuālās mākslas un arhitektūras zinātņu nozaru promocijas padomes “RTU P–10” atklātajā sēdē **ANTRA VIĻUMA** aizstāvēs promocijas darbu “Koka konstrukcijas Latvijas būvmākslā” zinātniskā doktora grāda *(Ph. D.)* iegūšanai mūzikas, vizuālās mākslas un arhitektūras nozarē.

Recenzenti: *Dr.arch.* Edgars Bondars (Rīgas Tehniskā universitāte), *Dr.arch.* Daiga Skujāne (Latvijas Lauksaimniecības universitāte), *Dr.* Gintaras Stauskas (Viļņas Gedimina Tehniskās universitāte, Lietuva).

Atklātajā sēdē būs iespējams piedalīties tiešsaistē *Zoom* platformā. Interesanti aicināti pieteikties sēdei līdz š.g. 27. decembrim, rakstot uz e–pastu: edgars.bondars@rtu.lv

Ar promocijas darbu var iepazīties RTU Zinātniskajā bibliotēkā (Rīgā, Paula Valdena ielā 5) un interneta vietnē http://www.rtu.lv (Zinātne > Doktora līmeņa studijas > Promocija > Promocijas darbi).

***

2020. gada 29. decembrī plkst. 11.00 Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) Elektrotehnikas, elektronikas, informācijas un komunikāciju tehnoloģiju zinātnes nozares promocijas padomes “RTU P–14” atklātā sēdē Rīgā, Āzenes ielā 12/1, 212. auditorijā **RODIONS SALTANOVS** aizstāvēs promocijas darbu par tēmu “Enerģijas bezvadu pārraides uz transporta līdzekļiem sistēmas efektivitātes paaugstināšana” zinātniskā doktora grāda (*Ph.D.*) iegūšanai.

Recenzenti: *Dr.sc.ing.* Pēteris Apse–Apsītis (Rīgas Tehniskā universitāte), *Dr.sc.ing.* Aigars Laizāns (Latvijas Lauksaimniecības universitāte), *Dr.sc.ing.* Oleksandr Husev (Tallinas Tehnoloģiju universitāte, Igaunija).

Ar promocijas darbu var iepazīties RTU Zinātniskajā bibliotēkā (Rīgā, Paula Valdena ielā 5) un RTU tīmekļa vietnē http://www.rtu.lv/ sadaļā „Zinātne” (Doktorantiem → Promocija → Promocijas darbi). Interesenti aicināti pieteikties sēdei līdz š.g. 21. decembrim, rakstot uz e–pastu: janis.zakis@rtu.lv

***

2020. gada 29. decembrī plkst. 10.00 Latvijas Lauksaimniecības universitātes (LLU)

Promocijas padomes „Lauksaimniecības un zivsaimniecības zinātnes, mežzinātne” ar specializāciju „Mežzinātne” attālinātā atklātā sēdē **ILZE MATISONE** aizstāvēs promocijas darbu “Parastā oša *Fraxinus excelsior* L. destrukcija Latvijā: audžu sukcesija un oša atjaunošanās” zinātniskā doktora grāda (*Ph.D.*) iegūšanai lauksaimniecības un zivsaimniecības zinātnēs, mežzinātnes nozarē.

Recenzenti: *Dr.silv.* Olga Miezīte (Latvijas Lauksaimniecības universitāte), *Dr.silv.* Dagnija Lazdiņa (Latvijas Valsts mežzinātnes institūts „Silava”), *Ph.D.* Vaidotas Lygis (Lietuvas Dabas izpētes centrs, Lietuva).

Ar promocijas darbu var iepazīties LLU Fundamentālajā bibliotēkā Jelgavā, Lielā ielā 2 un tīmekļa vietnē http://llufb.llu.lv

***

2020. gada 29. decembrī plkst. 10.00 Latvijas Lauksaimniecības universitātes Promocijas padomes “Lauksaimniecības un zivsaimniecības zinātnes, mežzinātne” ar specializāciju “Lauksaimniecība” attālinātā atklātā sēdē **LAILA DUBOVA** aizstāvēs promocijas darbu “Simbiotisko asociāciju ietekme uz pupu (*Vicia faba* L.) produktivitāti” zinātniskā doktora grāda (*Ph.D.*) iegūšanai lauksaimniecības un zivsaimniecības zinātnes, mežzinātnes nozarē.

Recenzenti: *Dr.biol.* Biruta Bankina (Latvijas Lauksaimniecības universitāte), *Dr.agr.* Sanita Zute (APP “Agroresursu un ekonomikas institūts”), *Dr.agr.* Ilze Skrabule (APP “Agroresursu un ekonomikas institūts”).

Ar promocijas darbu var iepazīties LLU Fundamentālajā bibliotēkā Jelgavā, Lielā ielā 2 un internetā https://llufb.llu.lv/

***

2020. gada 29. decembrī plkst. 12.30 Latvijas Lauksaimniecības universitātes (LLU) Promocijas padomes „Lauksaimniecības un zivsaimniecības zinātnes, mežzinātne” ar specializāciju „Mežzinātne” attālinātā atklātā sēdē **OSKARS KRIŠĀNS** aizstāvēs promocijas darbu **“**Parastās egles (*Picea abies* (L.) H. Karst.) vēja noturības izmaiņas sakņu trupes un stumbra mizas bojājumu ietekmē” zinātniskā doktora grāda (*Ph.D.)* iegūšanai lauksaimniecības un zivsaimniecības zinātnēs, mežzinātnes nozarē.

Recenzenti: *Dr.silv.* Tālis Gaitnieks **(**Latvijas Valsts mežzinātnes institūts „Silava”), *Dr.oec.* Irina Pilvere (Latvijas Lauksaimniecības universitāte), *Ph.D.* Kalev Jogiste (Igaunijas Dzīves zinātņu universitāte, Igaunija).

Ar promocijas darbu var iepazīties LLU Fundamentālajā bibliotēkā Jelgavā, Lielā ielā 2 un tīmekļa vietnē http://llufb.llu.lv

***

2020. gada 30. decembrī plkst. 10.00 Latvijas Lauksaimniecības universitātes (LLU) promocijas padomes „Lauksaimniecības un zivsaimniecības zinātnes, mežzinātne”

ar specializāciju „Mežzinātne” attālinātā atklātā sēdē **SANTA KALĒJA** aizstāvēs promocijas darbu “Mašinizētas enerģētiskās koksnes sagatavošanas tehnoloģiskie un ekonomiskie risinājumi starpcirtē” zinātniskā doktora grāda (*Ph.D.)* iegūšanai lauksaimniecības un zivsaimniecības zinātnēs, mežzinātnes nozarē.

Recenzenti: *Dr.silv*. Linards Sisenis (Latvijas Lauksaimniecības universitāte), *Dr.silv.* Jurģis Jansons (Latvijas Valsts mežzinātnes institūts „Silava”), *Ph.D.* Peeter Muiste (Igaunijas Dzīvības zinātņu universitāte, Igaunija).

Ar promocijas darbu var iepazīties LLU Fundamentālajā bibliotēkā Jelgavā, Lielā ielā 2 un tīmekļa vietnē http://llufb.llu.lv

Redaktore Ilona Gehtmane–Hofmane
“Zinātnes Vēstnesis”
Laikraksts iznāk kopš 1989. gada.
Reģistrācijas apliecība nr. 75.
Izdevējs: Latvijas Zinātņu akadēmija, Latvijas Zinātnes padome, Latvijas Zinātnieku savienība.
“Science Bulletin”. Latvian Academy of Sciences, Latvian Council of Science, Association of Latvian Scientists.
“Zinātnes Vēstnesis” redakcijas padome:
akadēmiķis Guntis Zemītis (vadītājs), LZA prezidents Ivars Kalviņš, LZA ģenerālsekretārs Baiba Rivža, akadēmiķi Andrejs Siliņš, Pēteris Trapencieris, LZA sabiedrisko attiecību speciāliste Ilze Stengrevica, LZP direktore Gita Rēvalde un eksperts Arnis Kokorēvičs, Uldis Grāvītis (LZS).
Redakcija: Rīgā, Akadēmijas laukumā 1.
Tālr. 67225361, 26593299, fakss 67821153.
E pasts: zinatnes.vestnesis@lza.lv; http://www.lza.lv
Indekss 77165.